
UDC 657.330.5

JEL classification: M41; E62; H20; H56.

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.099>

Наталія КОСТИШИН,

кандидат економічних наук, доцент
кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Західноукраїнський національний університет,
вул. С. Бандери, 46, м. Чортків, 48501, Україна
e-mail: n.kostyshyn79@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2736-4843>

Тетяна ЯКОВЕЦЬ,

кандидат економічних наук, доцент
кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Західноукраїнський національний університет,
вул. С. Бандери, 46, м. Чортків, 48501, Україна
e-mail: tanyayacovets@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3746-4821>

**ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ЯК ДІЯТИ ТА, ЯКІ НАСЛІДКИ**

Костишин Н., Яковець Т. Обліково-податкова система в умовах воєнного стану: як діяти та, які наслідки. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 2. С.99–110. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.99>

Kostyshyn N., Yakovets T. (2022) Oblikovo-podatкова systema v umovakh voiennoho stanu: yak diiaty ta, yaki naslidky [Accounting and taxing system in conditions of the state of war: how to act and what the consequences]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 2, 99–110. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.99>

Анотація

Вступ. *Воєнний стан, спричинений повномасштабним вторгненням росії в Україну, викликає появу змін у функціонуванні економіки. Понад 55 днів героїчного опору українського народу Українська влада здійснює заходи підтримки суб'єктів господарювання, діяльність яких надзвичайно важлива для запуску економіки під час війни. Одним із дієвих інструментів впливу на діяльність економічних суб'єктів є оподаткування й правильна адаптація обліку до введених економічних трансформацій. Запроваджені зміни до законодавства пом'якшили перший удар та запобігли паніці у фінансовому секторі. Проте, враховуючи ризики довгостроковості*

© Наталія Костишин, Тетяна Яковець, 2022.

бойових дій, важливо вибудувати політику забезпечення стійкості економіки в умовах війни та проаналізувати наслідки введених змін сьогодні та їх відгос у майбутньому.

Мета. Метою цієї публікації є проведення аналізу наявних змін функціонування системи обліку та оподаткування під час дії воєнного стану, їх наслідків та пошук шляхів її адаптації до цих умов в контексті підтримки економіки держави.

Методи дослідження. Процес дослідження проводився із застосуванням діалектичного підходу до вивчення нинішнього стану обліку та оподаткування вітчизняних суб'єктів економіки та з використанням методів пізнання: дедукції та абстрактно-логічного пізнання – для визначення змісту податків, елементів витрат при простій; абстрагування і конкретизації – для окреслення напрямків оптимізації податкового навантаження; групування, порівняння, узагальнення в процесі формування результатів дослідження.

Результати: Проаналізовано чинні законодавчі реформи воєнного стану спрощеної системи оподаткування для малих, середніх і окремих великих підприємств, як основних фіскальних елементів впливу на діяльність суб'єктів господарювання. Викладено основні нюанси застосування запроваджених податкових змін (обмеження для застосування, правила переходу, післявоєнне повернення) та їх зміст. Досліджено особливості діяльності підприємства в повному чи частковому простій та запропоновано алгоритм виходу в простій під час воєнного стану (оформлення, облік витрат, оплата праці). Окреслено перелік найбільш поширених проблем оплати праці в умовах воєнного стану й пропорованих шляхів їх вирішення. Розглянуто аспекти, які має врахувати обліковий персонал, та представлено механізм дій для оцінювання ризиковості впливу дії санкції.

Перспективи. Наведені рекомендації підвищують потенційні можливості застосування інструментів у контексті підтримки економіки держави для зменшення податкового тиску на вітчизняні підприємства та адаптацію ведення обліку до умов воєнного стану. Й надалі важлива підтримка бізнесу як основного фактора зростання економічної стійкості держави, що також сприяє ефективному протистоянню нападникові. В перспективі, після Перемоги України, необхідним буде впровадження послідовного механізму розвитку післявоєнної економіки, одним із елементів якого має бути оптимізація податкового навантаження та відповідність системи обліку світовим вимогам.

Ключові слова: воєнний стан, оподаткування, єдиний податок, облік, витрати, простій, заробітна плата.

Формули: 0; рис.: 1; табл.: 1; бібл.: 14.

Natalia KOSTYSHYN,

PhD (Economics), Associate Professor,

Chortkiv Education and Research Institute of Entrepreneurship and Business,

West Ukrainian National University

46 Bandera Str., Chortkiv, Ternopil region, 48500, Ukraine

e-mail: n.kostyshyn79@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2736-4843>

Tatiana YAKOVETS,
Ph.D. (Economics), Associate Professor,
Chortkiv Education and Research Institute of Entrepreneurship and Business,
West Ukrainian National University
46 Bandera Str., Chortkiv, Ternopil region, 48500, Ukraine
e-mail: tanyayacovets@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3746-4821>

ACCOUNTING AND TAXING SYSTEM IN CONDITIONS OF THE STATE OF WAR: HOW TO ACT AND WHAT THE CONSEQUENCES

Abstract

Introduction. *The state of war caused by the full-scale Russian invasion of Ukraine is causing changes in the functioning of the economy. For more than 55 days of heroic resistance of the Ukrainian people, Ukrainian the authorities have been taking measures to support economic entities whose activities are extremely important for the launch of the economy during the war. One of the current tools to influence the activities of economic entities is taxation and proper adaptation of accounting to the introduced economic transformations. Legislative changes have softened the first blow and prevented panic in the financial sector. However, given the risks of long-term hostilities, it is important to develop a policy of economic stability in the conditions of war and to analyze the consequences of the changes introduced today and their repercussions in the future.*

Purpose. *The purpose of this publication is to analyze the existing changes in the functioning of the accounting and taxation system during the state of war, their consequences and find ways to adapt to these conditions in the context of supporting the state economy.*

Research methods. *The research process was conducted using a dialectical approach to the study of the current state of accounting and taxation of domestic economic entities and using methods of cognition: deduction and abstract-logical cognition - to determine the content of taxes, cost elements; abstraction and concretization - to outline areas of tax burden optimization; grouping, comparison, generalization in the process of forming research results.*

Results: *The existing legislative reforms of the state of war of the simplified taxation system for small, medium and some large enterprises as the main fiscal elements of the impact on the activities of economic entities are analyzed. The main nuances of the application of the introduced tax changes (restrictions on application, rules of transition, post-war return) and their content are presented.*

The peculiarities of the activity of the enterprise in full or partial downtime are investigated and the algorithm of idle time during the state of war (registration, cost accounting, wages) is proposed. The list of the most common problems of wages in the state of war and the proposed ways to solve them is outlined. The aspects that should be taken into account by the accounting staff are considered and the mechanism of actions for assessing the risk of the impact of the sanction is presented.

Perspectives. *These recommendations increase the potential use of tools, in the context of supporting the state economy, to reduce the tax burden on domestic enterprises*

and adapt accounting to the state of war. Support for business will continue to be important as a key factor in increasing the economic stability of the state, which also contributes to effective resistance to the attacker. In the future, after the Victory of Ukraine, it will be necessary to introduce a consistent mechanism for the development of the postwar economy, one of the elements of which should be the optimization of the tax burden and compliance with international accounting.

Keywords: *state of war, taxation, single tax, accounting, expenses, simple, salary.*

Formulas: 0, **fig .:** 1, **tab.:** 1, **bibl.:** 14.

JEL classification: M41; E62; H20; H56.

Постановка проблеми. Нині Україна стійко та героїчно протистоїть російській навалі. Поряд з прямим фронтом бойових дій, важливий фронт економічний. Беззаперечно, що під час війни Україна витрачає мільярди доларів, які направляє на підвищення оборони та підтримання інфраструктури. Міцним тилом української економіки воєнного часу є підприємці та бізнес, які продовжують працювати. Функціонування вітчизняного бізнесу є гарантією наповнення державного бюджету та підтримки платоспроможності населення. Робота бізнесу – фундаментальний фактор зростання економічної стійкості держави, що також сприяє ефективному протистоянню нападникові.

З огляду на перелічені причини Верховна рада України та уряд впровадили ініціативи підтримки підприємств на час війни. Такі нововведення призначені для оптимізації вимог ведення бізнесу: покращення умов кредитування, можливість релокації, зменшення податкового тиску та інші покращання, які дадуть змогу бізнесу продовжувати діяльність.

Система обліку та оподаткування завжди чутлива до кардинальних економічних процесів та загально-політичного становища в державі. Війна та зміни, які вона внесла, викликали необхідність адаптації обліку та податкової системи до цих умов. Тому варто проаналізувати наслідки введених змін сьогодні та в майбутньому.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Дослідженню особливостей функціонування системи обліку та оподаткування українських суб'єктів господарювання в умовах повномасштабної війни присвятили свої праці вчені-економісти, практики та законодавці. Зокрема, Верховна Рада України прийняла низку законодавчих актів, якими внесено зміни щодо забезпечення функціонування українського підприємництва та бізнесу за умов воєнного стану [1; 2].

М. Гуренко досліджує актуальні проблеми з обліку праці та її оплати, формування трудових відносин за час бойових дій. Зосереджує свою увагу на особливостях укладання трудових договорів, аналізує специфіку тривалості робочих та вихідних днів, вивчає «умови введення граничних норм застосування надурочних годин та особливості переведення працівників на іншу роботу або інші види додаткових робіт чи спеціальностей у воєнний період» [3].

М. Клименко розглядає нові аспекти обліку та оподаткування діяльності підприємництва в надзвичайних, невідворотних, тобто форс-мажорних умовах військової сучасності. Зосереджує увагу на особливостях формування та подання

звітності підприємцями, умовами роботи підприємств зовнішньоекономічної діяльності, а також розглядає аспекти оптимізації оподаткування [4].

Правилам оподаткування бізнесу на території України під час військових дій також присвятили свої праці С. Децюра [5], юридичні представники компанії Eureron Business Association [6; 7].

Таким чином, сучасна дійсність життєздатності та функціонування підприємництва і бізнесу у воєнний період вимагає оптимізації та адаптації обліково-податкової системи й потребує вагомих наукових досліджень її сутності та ідентифікації, конкретизації пропозицій щодо майбутнього подолання негативних наслідків, завданих воєнними діями.

Метою статті є проведення аналізу наявних змін функціонування системи обліку та оподаткування під час дії воєнного стану, їх наслідків та пошук шляхів її адаптації до цих умов у контексті підтримки економіки держави.

Виклад основного матеріалу. З 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 р. в Україні введено воєнний стан, причиною чому стала військова агресія Російської Федерації проти України. Також 24.02.2022 р. набув чинності Указ Президента України «Про загальну мобілізацію» № 69/2022. Водночас багато українців йдуть добровольцями захищати Батьківщину, здійснюють волонтерство, підприємства змушені переїжджати з територій активних бойових дій або йти на простій – всі ці дії відображені в системі обліку та оподаткування.

Насамперед зазначимо, що на термін дії воєнного стану платники єдиного податку 1-ої та 2-ої групи (частка мікробізнесу – фізичні особи-підприємці) – звільнюються від сплати єдиного податку і здавання податкової звітності з цього податку [8].

Більш масштабних змін зазнала спрощена система оподаткування для малих, середніх і окремих великих підприємств. Юридичні особи різних організаційно-правових форм, незважаючи на кількість працівників, а також фізичні особи-підприємці (якщо дохід 2021 року менший за 10 млрд грн) можуть від 1 квітня 2022 р. перейти на спрощену систему оподаткування й застосувати право стати платником єдиного податку 3-ої групи.

Встановлено одну ставку єдиного податку для платників єдиного податку 3-ої групи, у розмірі 2% від отриманого доходу (замість ставки 5% для тих, хто не був платником ПДВ або ставки 3% для тих, хто перебував в статусі платника ПДВ) [1].

Водночас операції з постачання товарів, робіт та послуг підлягають звільненню від оподаткування, для тих, хто залишається платником ПДВ та їх місце постачання перебуває на митній території України.

Проте недостатнім є забезпечення проблеми справляння ПДВ балансової вартості залишків запасів, необоротних активів, оскільки не уточнено положення про зняття оподаткування ПДВ з перехідних залишків необоротних активів, адже до цього, в разі зміни загальної системи оподаткування на спрощену, платник ПДВ зобов'язаний буде нарахувати податкові зобов'язання за такими залишками.

Зміст запровадженої ставки єдиного податку полягає у виникненні податкового навантаження у сумі 2% від отриманих коштів від реалізації товарів, робіт, послуг. Аналіз нюансів застосування описаних змін в оподаткуванні представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Особливості застосування реформи воєнного часу спрощеної системи оподаткування

№ з/п	Особливість	Роз'яснення
1	Обмеження для переходу	Діє для таких сфер діяльності: обмін іноземної валюти; операції з підакцизними товарами (крім роздрібною реалізацією паливно-мастильних матеріалів в обсягах до 20 літрів) та діяльності фізичних осіб, спрямованої на роздрібний продаж пива, сидру, пері (без спирту) та столових вин); лотереї, букмекерське парі, азартні ігри, тоталізатори; видобуток, реалізація корисних копалин.
2	Правила переходу	Щоби перейти на спрощену систему оподаткування до останнього числа кожного місяця (замість попередніх 15 днів) необхідно подати заяву до податкової служби за податковою адресою платника податків. Підприємства, які звернулися протягом 10 днів з дня державної реєстрації, можуть стати платниками єдиного податку 3-ої групи від дня заснування. Скористатись правом на відмову від використання спрощеного режиму оподаткування слід з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому ухвалено рішення.
3	Післявоєнне повернення	Після припинення або скасування воєнного стану в Україні ті платники податків, які обрали цю спрощену систему, починаючи з першого числа місяця, наступного за місяцем припинення або скасування воєнного стану, автоматично вважатимуться такими, що застосовують систему оподаткування, на якій вони перебували до впровадження воєнного стану. Процес оподаткування потребуватиме законодавчого роз'яснення, оскільки товари можна було придбати без ПДВ, а їх продаж здійснюватиметься з ПДВ.

Джерело: розроблено авторами на основі [9].

Станом на 1 квітня 2022 р., за даними офіційного веб-порталу парламенту України, перейти на спрощену систему оподаткування за ставкою 2% висловили бажання 148499 суб'єктів різних сфер господарювання, з них – 29 585 юридичні особи та 118 914 фізичні особи-підприємці [10].

Не перший погляд, це наче незначна кількість. Наприклад, частка зголошених юридичних осіб становить 2,06% від усіх зареєстрованих 1433833 компаній станом на грудень 2021 р. [11]. Але для впровадження таких змін це має перспективний характер і кількість таких бізнесових структур буде з кожним днем збільшуватися.

Варто врахувати, що заявки про перехід на спрощену систему оподаткування зі ставкою 2% тільки почали приймати з 1 квітня 2022 р., а також, що ще не всі суб'єкти господарювання проінформовані про такі зміни через об'єктивні причини, як от відсутність зв'язку в регіонах, які періодично перебувають під гострими атаками ворога; неспроможність перевести свою бізнесову діяльність у безпечні регіони; пошкодження комунікативних, логістичних шляхів, інфраструктури тощо.

Вважаємо, що для визначення доречності переходу суб'єкта господарювання на спрощену систему оподаткування в контексті економічної вигоди доцільно розрахувати навантаження з податку на прибуток, ПДВ за попередній рік та порівняти отриманий результат з даними за 2% від доходу за аналогічний період.

Багато суб'єктів господарювання сьогодні змушені призупинити або зменшити обсяг діяльності. Це відбувається внаслідок браку сировини й матеріалів або через розташування підприємств у зоні активних бойових дій.

Простій – це призупинення роботи, спричинене відсутністю організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи, невідворотною силою або іншими обставинами (ст. 34 Кодексу законів про працю України) [12]. Інших дефініцій простою у чинному законодавстві немає.

Алгоритм виходу в простій та специфіку його перебігу зобразимо схематично (рис. 1).

Потребує уточнення облік певних видів витрат у разі простою. Зокрема, щодо амортизації, то варто зазначити, що простій не є причиною її не нарахування. Облік нарахування амортизації прямо залежить від обсягів і результатів простою.

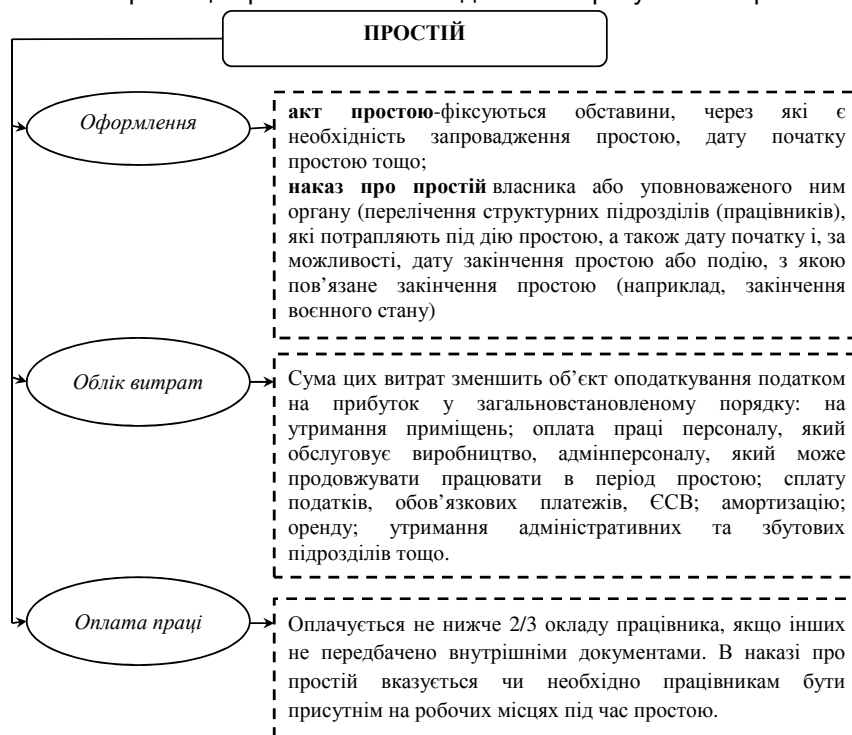

Рис. 1. Простій та специфіка його перебігу

Джерело: розроблено авторами.

У разі часткового продовження діяльності та випуску продукції суму нарахованої амортизації потрібно зараховувати до елементів загальновиробничих витрат (Дебет 91 «Загальновиробничі витрати»). Щодо списання, то на виробничу собівартість продукції (Дебет 23 «Виробництво»; Кредит 91) відноситься частина, що перейшла до постійних розподілених загальновиробничих витрат; собівартість реалізованої продукції (Дебет 901 «Собівартість реалізованої продукції»; Кредит 91) – належать постійні нерозподілені загальновиробничі витрати. В разі відсутності виробництва загальновиробничі витрати не відображаються, а амортизація обліковується на субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності».

За часткового простою є ймовірність, що окремі структурні елементи підприємства (адміністративний, збутовий тощо) все ще працюватимуть у звичайному режимі. Облік витрат цих підрозділів варто здійснювати звичним методом:

– адміністративних – оплата праці адміністративно-управлінського персоналу, утримання основних засобів, нематеріальних активів тощо;

– збутових – оплата праці працівникам відділу збуту, утримання основних засобів, нематеріальних активів, пов'язаних зі збутом продукції, оплата реклами, витрати на тару й пакування тощо;

– інших операційних витрат – нарахування резерву сумнівних боргів, втрати від курсової різниці, недостачі від псування цінностей, штрафи, пені, неустойки тощо.

Одним із важливих питань воєнного стану для працедавців є забезпечення прав громадян України на своєчасне отримання заробітної плати за виконану роботу. У зв'язку з війною, існують певні проблеми, які виникли в процесі оплаті праці. Розглянемо перелік найбільш поширених проблем оплати праці в умовах воєнного стану та пропонувані шляхи їх вирішення:

– працедавець не володіє даними для нарахування заробітної плати – застосувати варіант отримання інформації через організації, які використовувались для виплати заробітної плати в попередніх періодах: органів Державної казначейської служби України, банківських установ [13];

– відсутність посадовця, що володіє правом другого підпису, – розрахунки ведуться за фактом першого підпису;

– працівнику надано статус біженця – працівники, які не виходять на роботу через обставини, пов'язані з бойовими діями, або працівники, які не можуть вийти на роботу через загрозу їхньому життю та здоров'ю, не можуть бути звільнені відповідно до статті 4 КЗпП 40 Кодексу України, якщо роботу можна виконувати дистанційно, працівник може виконувати свої трудові обов'язки та отримувати належну винагороду; якщо з працівником не налагоджується зв'язок до вияснення причини та обставин відсутності, за ним буде збережено посаду, а трудові відносини не розірвуть, але впродовж відсутності стаж не зараховується й оплата праці не здійснюється;

– мобілізація працівника – видати наказ про увільнення від роботи на період проходження військової служби, на цей період зберігається виплата працівнику середньої заробітної плати.

Масштаби руйнівних наслідків вторгнення росії на незалежну територію України наразі оцінити неможливо, адже війна триває і з кожним днем їх стає все більше. Проте бухгалтери та власники підприємств, які можуть працювати, мають думати й готуватися до переможного кінця та розуміти, як у майбутньому наслідки війни, як чинні облікові та податкові зміни вплинуть на фінансову звітність підприємств. Хочемо навести кілька аспектів, які має врахувати обліковий персонал.

В разі організації та налагодження нових ланцюгів поставок сировини чи пошуку нових клієнтів для реалізації власної продукції українські підприємства мають звертати увагу не те, чи на нові контрагенти не поширюються національні та світові санкції, чи їх діяльність законна. Тобто потрібно більш пильно формувати угоди співпраці, більш прискіпливо ставитись до кожного нового контрагента бізнесу, оскільки на сьогодні значна кількість як російських та і білоруських компаній шукають шляхи обходу санкцій через створення невідомих компаній із залученням незаконних дій. Якщо проігнорувати такі дії, то підприємство порушить законодавчі та міжнародні норми і матиме відповідну як адміністративну, так і кримінальну відповідальність.

Здебільшого на великих і середніх підприємствах питаннями укладання угод з новими контрагентами займаються юридичні відділи чи власники самостійно, однак використання бухгалтерського професійного досвіду роботи у такій ситуації сприятиме оперативному вирішенню проблем і прийняттю більш ефективних заходів безпеки. Для оцінювання ризиковості впливу дії санкції доречно використати такий механізм:

1) визначити або передбачити прямий вплив країн білорусії та росії, або їх третіх сторін, що може здійснюватися через постачальників, покупців, посередників-дистриб'юторів чи фінансових установ в інших країнах;

2) з метою ідентифікації всіх контрагентів, які фізично перебувають у росії та білорусії, або пов'язані з фізичними та юридичними особами, які потрапили під санкції, слід ознайомитися з усіма базами даних клієнтів;

3) уважно вивчити структури бенефіціарної власності контрагентів, щоб виявити прямі чи непрямі зв'язки клієнтів та постачальників із підданими санкціям політично відомих осіб або організацій. Це важливо, оскільки російську чи білоруську власність можна приховати;

4) дослідити потенційні торгові обмеження / заборони особливо в імпортно-експортних операціях.

У разі з'ясування, що майбутні клієнти чи постачальники підпадають під дію санкції, то звичайно з такими контрагентами не вступати у жодні ділові відносини. Також підприємствам слід за відповідним алгоритмом дій оцінити усіх чинних на даний момент своїх ділових партнерів. Якщо виявиться, що такі фізичні чи юридичні особи підпадають під санкції, слід заморозити активи цих осіб і припинити надання будь-яких послуг.

Формуючи фінансову звітність за 2022 р., підприємства мають переглянути основні бухгалтерські показники, зокрема: оцінку необоротних матеріальних і нематеріальних активів, їх знецінення чи ліквідацію, оцінку очікуваних кредитних збитків, оцінку збитків дебіторської заборгованості. На сьогодні все ще є багато відкритих питань, зокрема, як діяти, коли підприємство має оформлений довгостроковий кредит на придбаний необоротний актив, який був знищений вщент у результаті бойових дій. Або, яким юридичним поясненням керуватися в разі списання недоотриманої дебіторської заборгованості через зруйнування дебітора. Рішення таких питань, на наш погляд, повинні мати державні гарантії.

Також підприємства мають можливість скористатися правом податкової знижки, при цьому до її суми дорахувати суми коштів та вартість майна, які перерахувало підприємство як пожертву чи благодійні внески неприбутковим організаціям. Розмір такої суми не має перевищувати 16% загального оподаткованого доходу звітного року [14].

Фізичні особи, які перебувають на загальній системі оподаткування, мають право суму витрат від провадження професійної діяльності збільшити на вартість переданого майна або перерахованих грошових коштів на користь Збройних Сил України, Національної гвардії України тощо. Основна вимога – такі перерахунки мають бути документально підтверджені [14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз наявних змін функціонування системи обліку та оподаткування під час дії воєнного стану відкриває

резервні шляхи консолідації рішень та зусиль, нові виміри у підтримці підприємництва для ефективного відновлення економіки держави.

Обліково-податкова система зіштовхнулась з новими викликами, вирішення яких потребує оперативності та врахування майбутніх наслідків. Досліджені питання застосування запроваджених податкових змін, особливостей діяльності підприємства в повному чи частковому простої, найбільш поширених проблем оплати праці в умовах воєнного стану, аспектів, які має врахувати обліковий персонал, на сьогодні є ключовими в контексті забезпечення функціонування суб'єктів господарювання.

Наведені рекомендації підвищують потенційні можливості застосування інструментів, у контексті підтримки економіки держави, для зменшення податкового тиску на вітчизняні підприємства та адаптацію ведення обліку до умов воєнного стану. Надалі важливою все ще є підтримка бізнесу як основного фактора зростання економічної стійкості держави, що також сприяє ефективному протистоянню нападникові.

У перспективі необхідно застосувати оперативну дерегуляцію та оновлення державної політики в напрямку податкової та митної сфер. Після Перемоги України суттєве зменшення адміністративного та податкового навантаження на бізнес сприятиме більшій концентрації коштів в обороті та утворить ресурс на подолання післявоєнних викликів.

Література

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
2. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>
3. Гуренко Т. Облік оплати праці та трудові відносини у воєнний період. Економіка та суспільство. 2022. Вип. № 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1153/1111>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-31>
4. Клименко М. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки. *Юридична газета online. Всеукраїнське професійне юридичне видання*. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/podatkovapraktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyini-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html>
5. Децюра С. Правила оподаткування під час воєнного стану. *Бухгалтерія 911*. URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1064117.html>
6. Кирильчук М. Податкові послаблення на час воєнного стану: що передбачає прийнятий Закон. *Ліга Закону*. URL: https://buh.ligazakon.net/news/209993_podatkov-poslablennya-na-chas-vonnogo-stanu-shcho-peredbacha-priynyatiy-zakon
7. Податкові зміни на період воєнного стану 2.0. URL: <https://eba.com.ua/podatkovizminy-na-period-voennogo-stanu-2-0>
8. Офіційний сайт Верховної ради України. Тил працю – Україна воює: підтримка бізнесу в умовах воєнного стану. *Інформаційне управління*. 2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221573.html>

-
9. Сушко Д. Податкова реформа воєнного часу: які зміни до Податкового кодексу ухвалила ВР. *Національний юридичний каталог України*. Liga:BOOK. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/210044_podatkova-reforma-vonnogo-chasu-yak-zmni-do-podatkovogo-kodeksu-ukhvalila-vr
  10. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221159.html>
  11. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpo/ukr/EDRPU_2021/ks_opfg/arh_ks_opfg_21.htm
  12. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII, документ № 322-08 чинний, поточна редакція – Редакція від 24.11.2021, підстава – 1150-IX № 322-08 від 14 серпня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
  13. Виплата заробітних плат в умовах воєнного стану. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/894>
  14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.04.2022р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

References

1. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu. Zakon Ukrainy 15.03.2022r. № 2120-IX. [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Concerning the Validity of Norms for the Period of Martial Law: Law of Ukrain of March 15, 2022]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> [in Ukrainian].
2. Pro zakhyst interesiv subiektiv podannia zvitnosti ta inshykh dokumentiv u period dii voiennoho stanu abo stanu viiny Zakon Ukrainy 03.03.2022 r. № 2115-IX. [On the protection of the interests of the subjects of reporting and other documents during martial law or war: the Law of Ukraine of March 3, 2022]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> [in Ukrainian].
3. Hurenko, T. (2022) Oblik oplaty pratsi ta trudovi vidnosyny u voiennyi period [Accounting for wages and labor relations during the war]. *Ekonomika ta suspilstvom – Economy and society*, 36. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1153/1111>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-31> [in Ukrainian].
4. Klymenko, M. (2022). Bukhhalterskyi oblik pid chas viiny: shcho bude zi zvitnistiu ta yak optymizuvaty podatky [Accounting during the war: what will happen to reporting and how to optimize taxes]. *Yurydychna hazeta onlain. Vseukrainske profesiine yurydychne vydannia – Legal newspaper online. All-Ukrainian professional legal publication*. Retrieved from: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatkova-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html> [in Ukrainian].
5. Detsiura, S (2022). Pravyla opodatkuvannia pid chas voiennoho stanu [Rules of taxation during martial law]. *Bukhhalteriiia 911 – Accounting 911*. Retrieved from: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1064117.html> [in Ukrainian].

6. Kyrylchuk, M. (2022). Podatkovi poslablennia na chas voiennoho stanu: shcho peredbachaie pryiniaty Zakon [Tax exemptions during martial law: what is provided by the adopted Law]. *Liha Zakonu – League of Law*. Retrieved from: https://buh.ligazakon.net/news/209993_podatkov-poslablennya-na-chas-vonnogo-stanu-shcho-peredbacha-priynyaty-zakon [in Ukrainian].
7. Podatkovi zminy na period voiennoho stanu 2.0 [Tax changes for the period of martial law 2.0]. Retrieved from: <https://eba.com.ua/podatkovy-zminy-na-period-voyennogo-stanu-2-0> [in Ukrainian].
8. Ofitsiyni sait Verkhovnoi rady Ukrainy (2022). Tyl pratsiu - Ukraina voiuie: pidtrymka biznesu v umovakh voiennoho sanu [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Rear work – Ukraine is at war: support for business in the ranks of the military]. *Informatsiine upravlinnia – Information management*. Retrieved from: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221573.html> [in Ukrainian].
9. Sushko, D. Podatkova reforma voiennoho chasu: yaki zminy do Podatkovoho kodeksu ukhvalyla VR [Wartime tax reform: what changes to the Tax Code were adopted by the Verkhovna Rada]. *Natsionalnyi yurydychnyi katalog Ukrainy. Liga:BOOK – National Legal Catalog of Ukraine. Liga:BOOK*. Retrieved from: https://biz.ligazakon.net/analitycs/210044_podatkova-reforma-vonnogo-chasu-yak-zmni-do-podatkovogo-kodeksu-ukhvalila-vr [in Ukrainian].
10. Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine. Official web portal of the Parliament of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221159.html> [in Ukrainian].
11. Kil'kist yurydychnykh osib za orhanizatsiino-pravovymy formamy hospodariuvannia [Number of legal entities by organizational and legal forms of management]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy – State Statistics Service of Ukraine*. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpoj/ukr/EDRPU_2021/ks_opfg/arh_ks_opfg_21.htm [in Ukrainian].
12. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy, zatverdzhenyi Zakonom vid 10 hrudnia 1971 r. № 322-VIII, dokument № 322-08 chynnyi, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 24.11.2021, pidstava – 1150-IX № 322-08 vid 14 serpnia 2021 r. [Code of Labor Laws of Ukraine, approved by Law of December 10, 1971 № 322-VIII, document № 322-08 valid, current version – Edition of 24.11.2021, basis – 1150-IX № 322-08 of August 14, 2021]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].
13. Vyplata zarobitnykh plat v umovakh voiennoho stanu [Payment of wages in martial law]. Retrieved from: <https://ibuhgalter.net/articles/894> [in Ukrainian].
14. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu Zakon Ukrainy 15.04.2022r. № 2120-IX. [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Concerning the Validity of Norms for the Period of Martial Law: Law of Ukraine of April 15, 2022. № 2120-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> [in Ukrainian].

Статтю отримано 16 квітня 2022 р.

Article received April 16, 2022.